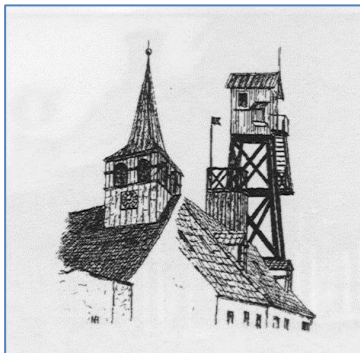

Kikkenborgen

August 2016

*Medlemsblad for Dragør Lokalhistoriske Forening
og nyt fra Dragør Lokalarkiv*

DLF's logo er tegnet af Niels Febber Andersen. Lokalarkivets kikkenborg er fotograferet af Jørgen D. Petersen.

”Kikkenborgen” er et fælles blad for Dragør Lokalhistoriske Forening og Dragør Lokalarkiv. Bladet udsendes til DLF's medlemmer og uddeles til alle interesserede fra Lokalarkivet og bibliotekerne. Bladet bliver også lagt på Lokalarkivets og DLF's hjemmesider.

Forsidebilledet viser C. F. Schmitto der var præst i Store Magleby fra 1802 til hans død i 1833. Læs om hans mindesten på Store Magleby Kirkegård inde i bladet.

Dragør Lokalhistoriske Forening

www.dragoer-lokalhistorie.dk

Email: info@dragoer-lokalhistorie.dk

Formand: Claus Ehlers. Tlf: 32 53 32 23.

Næstformand (vedr. medlemskab): Dines Bogø. Tlf. 32 53 11 53 / 20 85 11 53.

Kasserer: Lis Klynge. Tlf. 21 26 41 14.

Sekretær: Marianne Bogø. Tlf. 32 94 11 53 / 40 85 11 53

Send meget gerne din emailadresse til foreningen. Så modtager du med jævne mellemrum nyheder om arrangementer m.m.

Dragør Lokalarkiv

www.dragoer.dk/lokalarkivet

Stationsvej 5, 2791 Dragør. Tlf. 32 89 03 29. Email: lokalarkivet@dragoer.dk

Åbningstider: Tirsdag 13.00 – 17.00 Torsdag 10.00 – 17.00 samt efter aftale.

Se også den lokalhistoriske side på Facebook: www.facebook.com/kikkenborgen.

Glimt fra kølvandsstriber

Onsdag den 20. juli 2016 ville afdøde lods Hans Bach Jeppesen være fyldt 91 år. I den anledning blev 1. del af hans erindringer præsenteret ved en sammenkomst i Haønepakhuset. Bogens første bind er på 280 sider. Her bringer vi et lille uddrag, hvor Hans fortæller om legene i sin barndom:

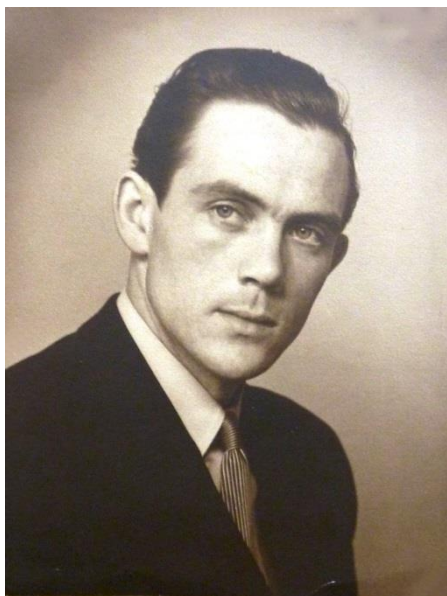
”Det er ikke sådan, at alle leger med alle, det afhænger af hvor i byen man bor og hvor gammel man er. Før skolealderen er en gruppe, og skolebørnene er delt i et par grupper.

De rigtig store drenge som Willy fra Gaarden, Knud Svendsen, Massi Bundtsen, Dupperen, Johnny Jensen og Helge Sørensen, der alle er ca. seks år ældre end jeg er, har vi meget rettet vores opmærksomhed imod. De er vores forbilleder, som ikke drømmer om at lege med sådan noget småkravl som os, hvilket betyder, at vi selv nok kender dem der er seks år yngre end os, men derudover ikke ofre dem megen opmærksomhed, og hvorfor skulle vi også det, dem kan vi, i modsætning til de ældre, ikke lære noget af.

Der hævdes ikke territorier, vi leger bare fortrinsvis omkring hvor vi bor, og når vi tæver hinanden, hvad sker, så er det fordi vi ikke lige i øjeblikket kan finde på noget morsommere at tage os til. Ofte er det sådan, uanset om det er piger eller drenge, at de lidt ældre piger, som næsten alle har passet yngre søskende og de omkringboendes børn, bringer legen ind i børnenes verden.

Noget af det første er gemmeleg, boldspil, hinke, og samle på forskellige ting, såsom hinkestene, hønseringe, nipsenåle, glansbilleder og richsbilleder fra pakkerne med kaffetilsætning og OTA-kuponer fra havregrynspakkerne. Billederne fra Richs er serier af alverdens forskellige ting, fugle, skibe, blomster, racerbiler, broer, bjergtoppe og flyvere f.eks. Når der er samlet et vist antal, får man et flot album. Kuponerne fra OTA-pakkerne skal også samles i et vist antal, og indløses med en fin lille indbundet bog med billede på omslaget. Bøgerne er også i serier, f. eks. Grimms eventyr eller noget fra H.C. Andersen. Alt sammen meget pædagogisk belærende og det helt store scoop er, at mange børn går op i det med liv og sjæl og lærer en masse af det.

Når der spilles bold foregår det op ad en mur eller et plankeværk. Der er adskillige varianter f. eks. med lang afstand og mellemhop, med to bolde og fritstående med op

Hans Bach Jeppesen. Privat foto.

Hans Bach Jeppesen. Privat foto.

til fire bolde. Skal det være lidt voldsommere, langbold eller rundbold, foregår det på en af pladserne eller på Vestgrønningen, hvor også sjiplingen foregår, fordi det ikke er så godt i gader med brostensbelægning. Når børnene begynder skolegangen leger piger og drenge fint med hinanden i frikvartererne; men efter skoletid har de typisk forskellige lege.

Terre er et terningspil. Nogen havde fortalt os at der af dyrekogler skal fremstilles fem små terninger eller flerkantede emner. Så fornemt blev det nu aldrig, vi brugte bare nogle små ujævne sten.

Spille kniv: Der er to slags, land og by. Er det land, tegnes der en firkant på jorden, som deles i to halvdele, en til hver af deltagerne. Hvem der skal begynde afgøres ved lodtrækning, eller man tælles ud. Elle-belle-mig-fortælle-erle-perle-pif-paf-puf snip-snap-snude-du-er-ude. Kniven slås i jorden i modpartens område og i knivbladets retning trækkes en streg fra side til side, og man vælger, hvilket stykke man vil have og har erobret den del af landet. Samme spiller fortsætter indtil kniven vælter. Herefter er det den andens tur, der på samme måde kan forsøge at erobre det tabte land tilbage og indtage noget af den andens. Når en af dem har så lidt tilbage, at han ikke kan stå der, er han taberen.

Når der spilles *By* tegnes en cirkel på jorden. Udvendig på cirklen tegnes hele vejen rundt et antal buer. Dette forestiller i fantasien en by med fæstningsværk. En lignende by tegnes et andet sted. Spillet foregår på den måde, at man i retning af den anden by slår kniven i jorden og tegner en bue, som man træder hen i og fortsætter således, til man tørner sammen med modparten, så gælder det om at indtage alle modpartens

buer, fæstningsværk og by.

Blandt søfolk og ikke mindst fyrskibsfolk er der rigtig mange som er gode til at bygge skibsmodeller. De mest raffinerede bruges til udsmykning af hjemmet, eller foræres til kirker og museer; dog er de fleste bygget til at lege med. Sådan nogle har jeg selvfølgelig også. Den allerførste kunne ikke sejle. Det var en damper af "Three Island-typen" med indbyggede hjul til at trille på, master med lossebomme og luger der kunne tages af, så skibet kunne lastes, et rigtig fint stykke legetøj.

Den måske lidt uforståelige typebetegnelse "Three Island" er afledt af skibets udseende og den afstand man ser det i. Skibet er konstrueret således at forstævn, midtskibsbygning med skorsten og agterstævn med pub, er meget højere end resten af skibet. Det første der dukker op i horisonten af sådan et skib er de tre ovenfor nævnte punkter, der fremtræder som tre små øer, deraf navnet.

Batterisbækken var en yndet legeplads. Her kunne der sejles med modelskibe, og i det lille vandhul har mange af Dragørs drenge fået de grundlæggende færdigheder i sejlads. Foto fra Dragør Lokalarxiv, ca. 1910.

Det bedste modelskib, jeg har, forestiller en gaffelrigget lystkutter og hedder Thyra. Sejladsen foregår mest i Batterisbækken. Det sker dog at vi har skibene med, når vi bader. En dag med vestlig vind, hvor vandet er fladt, får hun mere fart på end jeg kan svømme, og stikker til søs med kurs mod Klagshamn. Nu er gode råd ikke så dyre, for jeg løber bare ned på lodskontoret og får min far til at hente den med lodsåden. Jeg har stadig den gamle skude.

Batterisbækken er for øvrigt en fortræffelig skøjtebane om vinteren, hvor den altid er frosset til i en lang periode. Kun de færreste har skøjter. Nogle forsøger sig på tidligere generationers, som er af træ og bindes på foden med kabelgarn. De falder af ustandseligt. Den nutidige, til at spænde fast på sålen af fedtlæderstøvlen, er heller

ikke for god, så der bruges megen tid på at spænde skøjter på. Det sker ved hjælp af et meget lille håndsving. Man er nødt til at tage lufferne af, så det er både besværligt og koldt.

Fra Batterisbækken er der en afvandingskanal over til hovedgrøften, som starter lidt sydvest for det sted hvor strandstempassagen med bænke nu står. Man kan således skøjte helt ud til Vierdiget, hvor sommerrestauranten Sylten stadig ligger.

Halvvejs ud til Sylten ligger Dynamithuset. Det er støbt i beton. Taget er buet og glider jævnt over i bygningens sider, og i den nordlige rundbuede gavl er en kraftig dør. Det hele er betonfarvet og meget lidt synligt i landskabet. Jeg har aldrig observeret nogen aktivitet i eller omkring huset. Nogle mener det tilhører Forsvaret, andre Fyr- og Vagervæsenet. Det fra hovedgrøften opgravede materiale danner øst for denne et dige man kan gå langs med.

Den sydligste ende af blegen er indhegnet og kaldes Dines Bleg. På den er en lejrplads til teltiggere. Det vi nu om stunder kalder en campingplads. Om efteråret er der altid højvande og hele Vierdiget står under vand, der allerede fryser til is i december. Det kan der skøjtes på, hvad vi er ganske flittige til. Det er et meget sikkert sted at lege på isen, da der under denne kun er få cm. vand.

Det gælder nu alligevel om at komme hjem inden det bliver mørkt. Det nærmeste lys er på Badehotellet, som er omkring en kilometer væk. Hele området syd for Drogdensvej og fra kystlinien op til Engvej og Krudttårnsvej er ubeboede engstrækninger, hvor køerne græsser om sommeren uden for den indhegnede bleg.”

Hans Bach Jeppesen

GLIMT

fra kølvandsstriber

DEL 1

Min barndom i Dragør

Hans Bach Jeppesens erindringer kan købes på Dragør Lokalkiv eller hos Claus Ehlers (tlf. 32 53 32 23) som har udgivet bogen. Bogen koster 150 kr., men for medlemmer af Dragør Lokalhistoriske Forening er prisen 120 kr. Bogen sælges endvidere ved arrangementer i foreningen.

Mindestenen ved Store Magleby Kirke

I 1915 blev der sat en mindesten for pastor Schmitto på østsiden af Store Magleby Kirke. Inskriptionen lyder bl.a.: "Han var den sidste præst der talte Guds ord på det hollandske sprog". Det er nu ikke helt rigtigt.

Christian Friederich Schmitto blev præst ved Store Magleby kirke i 1802. Han var fra Sønderjylland, og mestrede derfor det tyske sprog, som i 1700-tallet havde været talt fra prædikestolen i kirken. Siden 1735 havde kirken dog også haft en dansksproget præst, så gudstjenesterne blev holdt skiftevis på dansk og tysk.

Når der blev talt tysk, var det et levn fra tidligere, hvor kirkesproget udelukkende var hollandsk. Da de nederlandske bønder kom til Amager i 1500-tallet havde de formentlig deres egen præst med, som ikke talte

dansk. I længden kunne der dog ikke skaffes hollandsk-sprogede præster, så i stedet ansattes præster der talte nedertysk ("plattysk"), som dog lignede lidt.

Ved 1800-tallets begyndelse kom forholdene i Store Magleby dog efterhånden mere og mere til at ligne de danske, og i kirken vurderede man, at kirkegængerne nu godt kunne forstå dansk. Man gav dem dog en overgangstid på ni år, hvor der stadig blev prædikeret på både dansk og tysk. Derfor var Schmitto den rette mand til embedet, der blev ledigt i 1802, fordi han kunne begge sprog. Dermed kunne man nøjes med en præst, og i 1811 opgav han gudstjenesterne på tysk. Så stenens tekst er altså ikke helt korrekt!

Henning Sørensen

Klipfiskefabrikken i Dragør

Endnu kan mange i Dragør huske fiskepakkeriet på havnen. En lille virksomhed, der igennem tiden havde forskellige navne, men i dag huskes som klipfiskefabrikken – eller slet og ret: "Klipfisken".

I december 1947 lejede Jørgen Frimodt & Co i Valby et areal på Dragør Havn af kommunen. Frimodt fik anbragt en tidligere flygtningebarak fra lejren på Kløvermarken og indrettede den til et anlæg til tørring af klipfisk.

Fiskene blev importeret fra Grønland, Island og Færøerne, som saltede torskefileter, der var pakket i sække. Sækkene blev hentet i København af en vognmand, og på fabrikken på Dragør Havn blev sækkene forsigtigt lukket op (de skulle bruges igen), og fiskene lagt to og to på en træramme på 1 x 1 meter med udspændt ståltråd, så der kunne komme luft til.

Derefter blev de stablet og kørt ind i en række tørrerum. På fabrikken var der et stort koksfyre, der leverede varm luft til tørrerummene, hvor fiskene stod et par døgn og blev tørret igennem.

Arbejde med fiskene på fabrikken. Foto 1951.

Imens blev sækkene skyllet og vasket i havnen og hængt til tørre på tørrestativer og på molens gelænder. Når fiskene var tørret færdige, blev de igen pakket i sække og mærket *Bacalao de bandarás*. En stor del af eksporten gik til de katolske lande, hvor man spiste mange fisk i fastetiden. En undtagelse var dog de sække, der skulle til missionsstationer i Belgisk Congo. Her måtte det ikke fremgå, at de indeholdt saltet fisk, for så blev de plyndret - ikke på grund af fiskene, men fordi saltet havde en enorm stor handelsværdi!

Med vognmanden blev fiskene igen transporteret til København, hvorfra de blev udskibet. Når det var gode tider arbejdede der 14-15 mand i treholdsskift på klipfiskefabrikken, men det svingede meget. Som de ansatte sagde: Når der var mange penge, var der ingen fisk at få, og når der ikke var nogen penge, så var der masser af fisk.

Når det kneb med afsætningen, blev fiskene kørt ud i et stort skur bag Grushullerne (hvor rensningsanlægget ligger nu). Hvis de lå for længe, og det var for varmt, blev fiskene røde - *pink fish* kaldte de det. Men man syntes alligevel, at det var synd at kassere dem, så de blev kørt tilbage på fabrikken og det røde skrubbet af, hvorefter de blev dyppet i desinfektionsvæske, saltet og tørret igen. Så var de som "nye", men det er jo nok en fremgangsmåde som ikke ville tolereres af fødevarekontrollen i dag!

I 1957 havde virksomheden, der blev drevet under navnet *Bacalao Kompagniet*, planer om at udvide. Produktionen var nu oppe på ca. 3.000 tønder sild om året. Imidlertid var der lugtgener fra fabrikken, og da den udledte spildevand med høj saltkoncentration i havnen, ville kommunen ikke godkende en udvidelse. Dragør-Linhamnfærgeruten, der åbnede i 1960, skulle desuden bruge pladsen til færgeleje.

30. oktober 1965 nedbrændte fabrikken, og blev ikke genopført. Ved branden omkom en medarbejder, der havde lagt sig til at sove på nogle sække.

Denne artikel bygger bl.a. på et interview, som Erling Ravn foretog med Gert Frederiksen i 2007.

100 år med Baggersmindelejren

Under 1. Verdenskrig blev der oprettet fem soldaterlejre på det sydlige Amager. Her boede medlemmer af sikringsstyrken, som var i beredskab, hvis krigen skulle komme til Danmark. Det gjorde den heldigvis ikke, og i 1919 da soldatene var sendt hjem, blev én af lejrene - Baggersminde-lejren - solgt til Frelsens Hær, der brugte den til feriekoloni.

Baggersmindelejren blev i 1919 omdannet til ferielejr for børn. Foto ca. 1919.

Lejren, som endnu ligger ved Fælledvej sydvest for Store Magleby, har i år eksisteret i 100 år. For at markere jubilæet, inviterer Dragør Lokalhistoriske Forening sine medlemmer til et besøg i lejren onsdag den 5. oktober kl. 18.00. Her fortæller Dines Bogø om lejrens historie og der serveres en anretning og kaffe.

Besøget er tilrettelagt i samarbejde med Frelsens Hær og foreningen Smag på Dragør. Nærmere oplysninger om pris m.m. følger i mail til medlemmer af DLF og på www.dragoer-lokahlhistorie.dk. Tilmelding til arrangementet er nødvendig til baggersmindelejren@1153.dk

K.F.U.M. BAGGERSMINDELEJREN.

Dragør Kajakklub 100 år

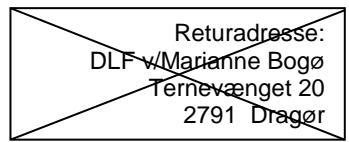

1. september kan Dragør Kajak Klub fejre sit 100 års jubilæum. Den er Danmarks ældste klub for kajakroere og den startede i 1916. Én af medstifterne, Christian Paulsen, fortæller:

“Vi var nogle drenge, som dels selv havde bygget en kajak, dels købt en. Selv købte jeg en brugt for 15 kroner af Cornelius Munch-Petersen. Den var grøn, og som alle de andre kajaker bygget af trælister på spant, som var overtrukket med lærred og malet. Så bred var den, at den kunne bære et lille sejl. Senere byggede Carl Aagesen en ny til mig, meget smal; typen var nærmest som en grønlandsk kajak. Alle de andre drenges kajaker var forskellige, og Carl Aage overgik sig selv, hver gang en ny kajak løb af stabelen hos ham i Bodestræde. Men vi havde ingen steder at lægge vores kajaker, de lå på havnepladsen. Bag Chr. Greisens pakhus, nu sejlklubben, hvor han havde sin skibshandel, lå resterne af et gammelt skur. Der var ingen gulv, væggene og taget trængte meget til reparation og maling skulle det have.

Vi fik så Peter Greisen til at forhandle med sin fader om tilladelse til at bruge skuret, så vi havde et sted at opholde os i og sætte reoler op til kajakerne. Det fik vi velvilligst lov til, dog måtte vi kun færdes på stenene langs Chr. Greisens oplagsplads, nu Sejlklubbens terrasse. Samtidig spiredede ønsket om, ved at stifte en klub, at få bedre hold på hele foretagendet. Først og fremmest drejede det sig om penge til at reparere skuret for. Så var vi seks drenge, der satte sig ned og snakkede sammen....”

I anledning af jubilæet har tre af klubbens medlemmer *Tom Adrian Petersen, Tom J. Andersen* og *Niels Febber Andersen* lavet et jubilæumsskrift på 100 sider, som kan købes på Dragør Lokalkarkiv for 100 kr. Derudover har de lavet otte plancher om klubbens historie. Efter jubilæet vil de blive udstillet på Dragør Lokalkarkiv.

Kommende arrangementer

Tirsdag den 9. august kl. 19.00-21.00

Byvandring på Dragør Sydstrand

Guide: Dines Bogø. Turen starter på hjørnet af Wiedersvej og Vestgrønningen.

Alle er velkommen og deltagelse er gratis.

Lørdag den 20. august kl. 12.00-16.00

Kongelundsfortet 100 år

Aktiviteter hele dagen og historiske rundvisninger kl. 14.00 og 15.00. Se mere om

programmet på www.dragoer.dk/kongelundsfortet

Søndag den 25. september kl. 13.00 og 14.45

Københavns Befæstningsdag på Dragør Fort

Claus Ehlers viser rundt både inde og ude.

Se øvrige aktiviteter i hele københavnsområdet her: www.befaestningsdagen.dk

Onsdag den 5. oktober kl. 18.00

Besøg i Baggersmindelejren

I anledning af lejrens 100 års jubilæum inviteres til rundvisning og spisning.

Tilmelding nødvendig til: baggersmindelejren@1153.dk

Onsdag den 8. november kl. 19.30

Livet på Saltholm

Bente Thers fortæller om sin tid som krokone på øen midt i Øresund.

Sted meddeles senere.

**Næste nummer af Kikkenborgen udkommer
omkring 1. november**